

Vejen til et bedre dækningsbidrag

af Steffen Blume

Projektet "Styrket konkurrenceevne hos økologiske planteavlere" er tæt på at være gennemført. I skrivende stund mangler flere økologiske planteavlere at få det opfølgende besøg, som skal være foretaget før jul. Derfor er de resultater, som bringes i denne artikel, kun foreløbige. De endelige resultater vil blive offentliggjort på vores hjemmeside (www.ecoadvice.dk) inden årets udgang.

Mange deltidsplanteavlere deltog

Det blev inden projektstart vurderet, at alle økologiske planteavlere ville have en interesse i at deltage i projektet. Det viste sig dog, at interessen var størst hos deltidsplanteavlerne, selvom gruppen af heltidsplanteavlere også er godt repræsenteret.

En forklaring på den store interesse hos deltidsplanteavlerne kan skyldes, at de har svært ved at skabe et positivt resultat på deres landbrugsaktiviteter. Som det fremgår af artiklen på side 48, så er det kun den bedste fjerdedel blandt deltidsøkologerne, som formår at skabe et positivt driftsresultat. Det tyder på, at især driftsomkostningerne er med til at trække resultatet i minus.

Alle kan tage ved lære

Heltidsplanteavlerne kan derimod høste stordriftsfordele, og man forventer dermed, at de klarer sig bedre på alle parametre i forhold til deltidsplanteavlerne. De foreløbige resultater viser dog, at det ikke altid forholder sig sådan. Formålet med projektet

er netop at sammenholde tal fra de forskellige økologer med hinanden, så de kan se på hvilke poster der er grundlag for forbedring – det man også kalder benchmarking. Og lad det være sagt med det samme: På alle bedrifter er der mindst ét område, hvor man ikke ligger i top. Dvs. selvom dækningsbidraget er højt på en afgrøde, så vil det potentielt kunne blive endnu højere, hvis man lærer af de andre.

Egen udsæd halverer omkostningen

Udsæd er en uundgåelig stykomkostning, for selvom man bruger egen udsæd, skal denne prissættes til den pris kornet ellers kunne blive solgt til. Dataindsamlingen viste, at mange økologer gør brug af egen udsæd. Det er der to væsentlige årsager til:

1. Prisen på egen udsæd er typisk kun det halve, i forhold til udsæd købt hos grovvaren.
2. Kvalitetsforskellen på egen og indkøbt udsæd vurderes at være begrænset.

Det er kanp så afgørende for udsædsomkostningen, hvor udsæden bliver købt. De fleste grovvareselskaber operer med listepriser, som ligger meget tæt på hinanden. Man oplever oven i købet, at der ikke kan oplyses en pris, når såsæden skal bestilles. Derimod gør det en stor forskel hvorvidt man anvender egen eller indkøbt udsæd.

Tabel 1. Stykomkostninger, udbytte og salgspris for 7 udvalgte afgrøder hos ca. 50 økologiske planteavlere i 2011.

Afgrøde	Udsæd kr/ha	Gødning kr/ha	Rens kr/hkg	Tørring kr/hkg	Udbytte hkg/ha	Salgspris kr/hkg
Vinterhvede	430 - 890	395 - 1875	0 - 16	2 - 12,3	37 - 65	220 - 280
Triticale	525 - 810	395 - 900	0 - 3	5 - 8	32 - 55	205 - 245
Vinterrug	415 - 930	0 - 1080	0 - 10	2 - 16	20 - 45	190 - 250
Vårbyg	400 - 730	400 - 1250	0 - 8	0 - 17,5	21 - 68	180 - 265
Havre	450 - 720	0 - 1180	0 - 15	4 - 8	18 - 62	200 - 235
Vårhvede	310 - 1015	200 - 1430	0 - 5	2 - 12,5	34 - 55	220 - 300
Vinterraps	*	*	*	*	5 - 28	450 - 500

*For spinkelt datagrundlag til at angive et retvisende interval

Stor variation i gødningsomkostning

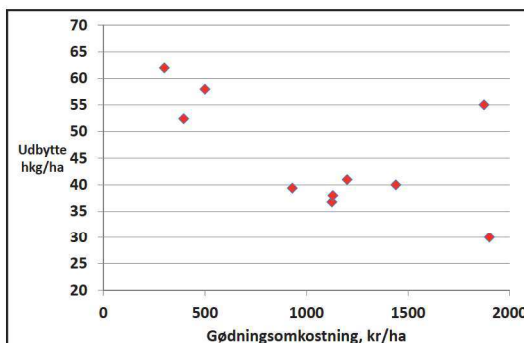
Hvis der ses bort fra vinterrug og havre, så har alle deltagere i projektet valgt at give afgrøderne gødning. Der er dog meget stor forskel på, hvor meget de enkelte økologer har ofret på gødning. Her skal det nævnes, at der ikke nødvendigvis er sammenhæng mellem omkostning til gødning og tilførsel af næringsstoffer. Således kan noget husdyrgødning være meget dyrt købt.

Et eksempel er en planteavler, som bor i et husdyrfattigt område og derfor har større omkostninger til transport af gødningen end planteavleren, som bor lige ved siden af husdyrproducenten. Et andet eksempel er deltidsplanteavleren, som aftager relativt lidt husdyrgødning fra en husdyrproducent. Husdyrproducenten har en miljøgodkendelse, der er nyere end 2007. Dermed skal planteavleren have sine arealer §16 godkendt af kommunen, hvilket kan blive en bekostelig affære, når det drejer sig om relativt få hektar. Omkostningen skal dog fordeles på alle de år, man modtager gødning fra husdyrproducenten, og bliver derfor betydelig mindre, hvis gødningsaftalen er langvarig.

Anbefalingen lyder ofte på, at der ikke skal spares på gødningen – især ikke når kornpriserne er høje. Men gødning kan være for dyrt købt – selv ved høje kornpriser! Dette er figur 1 et klart bevis på, idet der i vores dataindsamling ingen sammenhæng er mellem omkostning til gødning og udbytte i vinterhvede. Tværtimod viser figuren, at de økologer, som har ofret mindre end 500 kr/ha på gødning, faktisk høster højere udbytter end de økologer, som ofrer mellem to og tre gange så meget på gødning. Hvordan dette hænger sammen, er der ingen logisk forklaring på. Vigtigt er det dog, at når man afsøger markedet for husdyrgødning, så skal pris, kvalitet og transportafstand holdes op mod hinanden.

Rens og tørring er dyrt hos grovvaren

Dataindsamlingen viste, at de fleste økologer har betalt rens- og tørringsomkostninger på deres høst i 2011. Nu var høsten i dette år regnfuld, og meget korn blev høstet med høje vandprocenter. Dem, som lod grovvaren om at tørre, havde typisk højere omkostninger end dem, som selv havde tørringskapacitet (kun energiforbruget er medregnet dvs. investeringen i tørringsanlægget er ikke medregnet).

Figur 1. Udbytte i vinterhvede set i forhold til omkostning til gødning hos 10 økologiske planteavlere.

Oplagring af korn hos grovvarereselskaber vil typisk medføre rensomkostninger, som heller ikke er uden betydning. Dette er sjældent tilfældet, når der sælges til nabolandmand. Her afregnes der ofte kg for kg.

Udbyttet skuffer hos nogle

En tommelfingerregel siger, at økologer i gennemsnit høster 60 % i udbytte i forhold til deres konventionelle kolleger. Dataindsamlingen viser imidlertid, at nogle har svært ved at nå disse udbytter. Om de lave udbytter skyldes mangel på gødning, skadedyr (ukrudt, sygdomme og skadedyr) eller en helt tredje faktor, skal være usagt. Især udbyttet i vinterrug og havre skuffer hos nogle økologer. Men hvad netop de to afgrøder angår, så kan det forklares med, at de ofte bliver forbigået, når der laves gødningsplan.

Stor variation i salgspriser

For nogle landmænd lykkes det, at opnå en bedre pris for korn af samme kvalitet. Andre landmænd er derimod tro mod deres grovvarereselskab, og accepterer den pris de bliver budt i høsten. Men her spiller lagerkapacitet også en rolle, idet man med et kornlager har flere købere at vælge mellem. Vel at mærke købere, der kan betale en højere pris (fx møller). Men uanset om man har lagerkapacitet eller ej, så bør man som planteavler holde sig orienteret på kornpriserne (fx via Økokornbasen.dk) og få mindst tre tilbud på et parti korn før man sælger. Alternativt kan DLG's puljeordning benyttes, hvis ikke man vil bruge sin tid på at afsøge markedet.

Tabel 2. Stykomkostninger, udbytte og salgspris for vintersæd og vårsæd op delt i bedrifter med hhv. 10 - 75 ha salgsafgrøder og bedrifter med mere end 75 ha salgsafgrøder.

	Vintersæd ¹				Vårsæd ²			
	Udsæd kr/ha	Gødning kr/ha	Udbytte hkg/ha	Salgspris kr/hkg	Udsæd kr/ha	Gødning kr/ha	Udbytte hkg/ha	Salgspris kr/hkg
Gennemsnit	653	736	40,5	228	712	655	35,5	226
10 - 75 ha	607	831	38,5	239	716	848	37,8	226
Over 75 ha	726	682	44,0	213	718	411	34,0	227

¹Vinterhvede, Triticale, vinterrug og vinterbyg

²Vårbyg, havre, vårhvede og vårtriticale

Det er også set, at planteravlere, som sælger korn til husdyrproducenter, får en lav pris i forhold til det øvrige marked. Men hvis nu kornet har et vandindhold over 16 % og indeholder forholdsvis mange fremmedarter, så kan prisen vise sig at være god, fordi der afregnes kg for kg uden fradrag. Derfor skal nogle af de lave salgspriser i tabel 1 tages med forbehold.

Stordriftsfordelen udebliver

Inden dataindsamlingen var påbegyndt, var det forventet, at de større bedrifter ville være bedre på alle poster i forhold til deltidsplanteavlere med mindre jord. De foreløbige resultater viser dog, at der stort set ikke er forskel på de to grupper (tabel 2). Deltidsplanteavlere kan opnå samme flotte tal som planteavlere med mere end 75 ha. På visse poster overgår de dem endda. Fx høster planteavlerne med under 75 ha højere udbytter i vårsæd end planteavlere med mere end 75 ha. Omvendt forholder det sig med vintersæd.

Mest bemærkelsesværdigt er omkostningen til gødning, som hos planteavlerne under 75 ha er noget højere. Dette kan enten skyldes højere transport- og udbringningsomkostninger på mindre arealer eller §16-godkendelsen. En anden meget sandsynlig forklaring kan være, at de mindre planteavlere lettere kan skaffe husdyrgødning op til 70 kg N/grænsen, sammenlignet med større planteavlere, der kan have svært ved at skaffe gødning nok.

Hvad med maskinomkostningerne?

Det var planen, at maskinomkostninger også skulle undersøges på afgrødeniveau. Imidlertid viste det sig, at være alt for besværligt og tidskrævende, at opgøre maskinom-

kostninger for hver enkelt afgrøde, fordi det vil kræve, at landmanden registrerer alle maskinhandlinger. Dertil skal eventuelt maskinstationsarbejde for andre landmænd trækkes fra bedriftens maskinomkostninger.

Omkostninger til maskiner er dog nok en af de væsentligste poster på en bedrift, og sandsynligvis en medvirkende faktor til at mange bedrifter ikke kan opnå positive resultater. Det kan også forventes, at netop denne post rummer stordriftsfordele. Ofte vil deltidsplanteavlerne være overmekaniseret, fordi de ønsker stor arbejdskapacitet, når markarbejdet skal gøres i fritiden. Men uanset bedriftsstørrelse bør man for almindelige salgsafgrøder have maskinomkostninger, der ligger under 4.000 kr/ha.

Projektet har fået tilskud under Innovationsloven, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.

Konklusion

Alle planteavlere kan forbedre deres dækningsbidrag ved at sammenligne sig med andre.

Brug af egne udsæd halver udsædsomkostningen.

Husdyrgødning kan blive for dyrt købt - også ved høje kornpriser.

Egen mulighed for rensning, tørring og opbevaring øger muligheden for at opnå god salgspris.

Der er ikke umiddelbart stordriftsfordele at spore i dette projekt.